

zett adatokat. Akkor az építkezés előrehaladott volta miatt a temető jellegének, kiterjedésének további vizsgálatára nem volt lehetőség. Időközben a barakképületek felszámolásra kerültek, s a község fejlesztési terveiben a terület kiemelt jelentőséget kapott, mivel azt a helyi önkormányzat építési telkek céljára hasznosítani kívánja. Elkészült a parcellázás terve, így még a telkek értékesítése és magánkézbe adása előtt szükségessé vált a szondázó ásatás elvégzése, hogy kiderüljön, mekkora lehet a temető kiterjedése és az érintett terület nagysága.

2000. augusztus 30. és szeptember 7. között az elbontott V. barakkégyesség területén, az 500 m²-nyi területet érintő szondázó ásatás során újabb 6 sírt tártunk fel. A sírok elhelyezkedése alapján úgy tűnik, megtaláltuk a temető nyugati szélét. A feltárás költségeit Algyő Község Önkormányzata biztosította.

Az ásatás eredményeként világossá vált, hogy a területen egy nagyobb temető húzódik, melynek területéülként az 1771/50–57, 1771/62 helyrajzi számmal jelölt telkek jöhetnek szóba, összterületük kb. 7200 m². Mivel a temető egész területe kiemelten veszélyeztetett, ezért a község önkormányzata az érintett telkek értékesítését elhalasztotta. A feltárás 2001-ben várhatóan folytatódik.

BENDE LÍVIA

4. Almásfüzitő, Timföldgyár VII. sz. iszaptároló

(Komárom-Esztergom megye) R, Ró

2000 júliusában a NKÖM által kiírt Nemzeti Örökség Program '99 pályázaton elnyert 500 e Ft anyagi támogatásból folytattuk az 1998 óta folyó feltárást a Timföldgyár VII. számú iszaptároló kazettája melletti részen, az egykori római vicusban. Almásfüzitő Önkormányzata és Képviselőtestülete helyi lakosok munkájának támogatásával járult hozzá, hogy folytathassuk a kutatásokat.

Azzal a célkitűzéssel indítottuk el a feltárást, hogy tovább keressük a késő római temető sírjait, és feltárjuk a tavaly félbehagyott objektumokat.

A Kr. u. 340–380 közé keltezhető temető kiterjedése jelen ismereteink szerint K-Ny-i irányban 60 m, É-D-i irányban 25 m. Idén a tavalyi 9 csontvázas sír további 7 csontvázas és egy hamvasztásos sírral egészült ki. Tájékozásuk nagyjából megegyező, főirányuk ÉNy-DK, a vázak fekvése azonban váltakozó. A tavalyi, gazdag mellékletekkel ellátott sírjainkkal szemben a mostaniak szegényebbek voltak, mindössze két esetben fordult elő érem, illetve edény- és ékszermelléklet.

A késő római korban a hamvasztásos rítus csak szórványosan fordul elő, a 22. szelvény hamus feltáráiban talált Valentinianus érem és a két edénymelléklet azonban teljes bizonyossággal erre az időszakra keltezi a fenti temetőkezést.

A temető létesítése előtti időben a fenti területen létezett falu életébe a különböző objektumok – árkok, egy lakógödör, cölöplyukak és kutak – anyagán keresz-

tül nyerhettünk betekintést. Két gödör anyaga azonban arra is rámutatott, hogy a feltárás Dunához közelebb fekvő részén a római kort megelőzően az őskorban is laktak, amiről a rézkori Furchenstich kerámia töredékei tanúskodnak.

A munka megkezdésekor egyik fő célunk az volt, hogy a tavaly részben feltárt 12. gödröt teljesen feltárjuk, mely sekély mélysége ellenére is nagy mennyiségű leletanyagot szolgáltatott. A feltárás során egy 5×6 m nagyságú lakógödör rajzolódott ki, korai, a Kr. u. 2. század elejére jellemző leletekkel, melyek között meglehetősen sok a katonai jellegű tárgy: kőgolyók (katakult lövedékek), áttört bronzveretek, cipőszegecsek, vasnyílhegy. A lakóépület korai keltezését Hadrianus ezüstérme és egy Mercator nevű dél-galliai fazekas által készített terra sigillata tál is megerősíti. A gödör alját döngölt agyaggal bélelték ki, falát pedig sövényagyagtapasztás alkotta, melynek darabjai előkerültek a bontásból.

A sírok keresése közben az előző évekhez hasonlóan több árokra és további 3 kútra bukkantunk. A kutak egymáshoz való közelségét (2,5, illetve 8 méter) azal magyarázzuk, hogy béleletlen földkutakról van szó, melyek hamar beiszapolódtak és elszennyeződtek, ezért a közelükben, ahol a víz hasonló mélységben tört fel, újabb kutat ástak. Két kút bontását 3 m mélységgig elvégeztük, de a Duna időközbeni áradása a falakat alámosta, és ezzel veszélyessé vált a kézi erővel való feltárásuk. A 3. kútnál az idő rövidsége miatt azonban már a víz megjelenése előtt megálltunk.

Mivel a terület sajnálatos módon bolygatott, örömmel észleltük, hogy az idei, északabbra fekvő szelvényeink mélysége helyenként az 1,5–2 métert is elérte, míg a korábbi években a 30–60 cm-es rétegmélység volt jellemző. Ennek köszönhetően nagyobb számban találtunk fémleleteket, többek között érmekeket, bronzcsüngőket, vereteket, szerszámokat. Kiemelkedik közülük egy, jelen adataink alapján, egyedülálló emailos díszű állatfibula, mely egy önmagával beszélgető, kígyófejben végződő farkú állatot ábrázol. Finom kidolgozása révén a 2–3. századi emailos fibulakészítés egyik remekműve.

Konzulensek: dr. Kelemen Márta, dr. Petényi Sándor.

HORVÁTH FRIDERIKA

5. Alsóörs, Református templom

(Fejér megye) Kk

2000 augusztusában az alsóörsi református templom északi oldalán dréncső-rendszer került elhelyezésre. Ezt megelőzően a fallal párhuzamosan több szakaszban, a későbbi cső árkanak vonalában ásatást végeztem.

A templom jelenleg téglalap alaprajzú, a 18. században átépített barokk épület. Az átépítés során elbontották a középkori szentélyt, és helyére a hajóval azonos szélességű, új karzattal ellátott toldalékot építettek.

Az ásatás során a templom középkori hajója mentén előkerült az alapozási padka, a jelenlegi felszíntől mintegy 180–200 cm-re. A templomot közvetlenül a löszös-homokos altalajba vágták. A két méter széles árokban sírok nem kerültek elő.

A löszös altalaj nekifut a templomfalnak, felette a felszíntől mintegy 50 cm-ig humuszos kevert réteg található.

A középkori hajó északkeleti sarkánál feltártuk a mintegy 200 cm széles és 440 cm hosszú középkori sekrestye alapfalait, a falak visszabontása a barokk átalakításkor történhetett.

A sekrestye fala 70 cm-es, belső járósíntje nem maradt meg, kivéve a sarkokban feltárt néhány centiméteres öntött mészhabarcs padlómaradványokat. A belső vakolás kihajló alsó vonala az említett maradványokkal együtt adja meg a középkori járósíntet. A fal keleti végén oltáralapozás és felette feltehetően egy ablak maradványai kerültek elő.

A sekrestye nyugati falának vonalában a templomhajó falán a lábazat falkutatásával feltártuk a középkori templomsarkot.

KOPPÁNY ANDRÁS

6. Aszód, Kastély-hegy

(Pest megye) Ø

2000 tavaszán a volt aszódi-gödöllői járás területén az 1998–1999-ben készített légi fotók alapján jártuk be a lelőhelyet. Állítólag földvár (kastély) állt itt. Nem találtuk nyomát. A terület II. világháborús árkokkal, gödörökkel erősen bolygatott.

MIKLÓS ZSUZSA

7. Átány, Nagyhalmi-dűlő

(Heves megye) Sza

A MOL-vezeték Heves megyén keresztülhaladó nyomvonalán a beruházással párhuzamosan megelőző feltárásokat végzett a Heves Megyei Múzeumi Szervezet. A 200 m hosszú lelőhelyen a terepbejárás intenzív minősítésének megfelelő telepnyomokat észleltünk. Folytatva a tavaly elkezdett leletmentést, az objektumokat folyamatosan számozva az idén feltárt 17 objektummal összesen 105 telepjelenséget és egy sírt regisztráltunk. Egy kétfázisú szarmata teleprészlet került napvilágra, amelynek ÉK és DNy felé ismerjük a kiterjedését. A császárkori közepes mennyiségű leletanyag szokványos. A kerámiaanyag alapján a telepet a Kr. u. 3. század vége és a 4. sz. vége közé datáljuk. A leletek a Dobó István Vármúzeumba kerültek.

VÁRADI ADÉL

8. Baj, Öregkovács-hegy, rotunda temető

(Komárom-Esztergom megye) Kő

A Kuny Domokos Múzeum 2000. július 1. és október 9. között folytatta a feltárást a Baj, Öregkovács-hegyen ta-

lálható rotunda temetőjében. Két szelvénnel a temető déli és keleti széléit kerestük. Egy 16,80×6,40 m-es szelvénnel megtaláltuk a temető keleti szélét, egy másik 17,40×3,20 m-es szelvénnel pedig a temető délkeleti és déli szélét. A délnyugati részen még várható további sírok előkerülése. Összesen 25 darab melléklet nélküli sírt tártunk fel. Az ásatást 300 000 forinttal a Komárom-Esztergom Megyei Önkormányzat fedezte. A csontvázak a Kuny Domokos Múzeumba kerültek. A feltárás végén a szelvényeket visszatemettük. A terület veszélyeztetettsége, valamint az eddig előkerült leletek és objektumok jelentősége miatt az ásatás folytatása javasolt.

PETÉNYI SÁNDOR

9. Baja, Szlatina

(Bács-Kiskun megye) Ő, Sza

2000. október 9-én Bánffy Eszterrel (MTA Régészeti Intézet) és tübingeni kollégákkal terepbejárást végeztünk Baja-Szlatinán.

Több helybeli ember kikérdezése ellenére sem tudtuk meg a dűlő helyét, illetve fekvését.

Gyér, neolitikusnak látszó, igen apró cserepek mellett egy szürke, szarmata kerámia is előkerült és egy terra sigillata töredék, jelölül annak, hogy ezen a területen, a műút és a Duna-völgyi Csatorna között, a hídra vezető úttól É-ra szarmata falu is volt.

KŐHEGYI MIHÁLY

10. Bajna, Sándor-Metternich kastély

(Komárom-Esztergom megye) Kk

A megszakításokkal folyó régészeti kutatások során ebben az évben ismét a kastélyegyüttes főépületében dolgoztunk. Korábban már tisztáztuk, hogy a ma álló klasszicista palota alatt – az északi traktust kivéve – a bajnai Both család 15. század végi–16. század eleji nemesi kúriája húzódik. A nagyméretű (kb. 30×16,5 m) kőépületet a 18. század első felében, a barokk palota építéskor bontották le és planírozták el. Ma már nagy vonalakban ismerjük ennek kiterjedését, belső beosztását, a helyiségek burkolatait.

Ebben az évben a DK-i részben lévő téglaburkolatos díszterem újabb szakaszát és É-ra nyíló reprezentatív bejáratát tártuk fel. Ugyanakkor az É-i oldalon is előkerült egy másik helyiség kisebb ajtónyílásának egyik (Ny-i) kávája. Nyugaton, a díszterem mögötti szoba Ny-i falszakaszát és téglaburkolatát tártuk fel. A helyiségnek mind járósíntje, mind a téglaburkolat rakásmódja, mind pedig annak silány minősége alárendeltebb funkcióra utal. Az épületnek kb. a középvonalában végre sikerült azonosítanunk a nemesi kúria É-D-i osztófalát. Korábban ennek csak kiszedett helyével találkoztunk. Az ÉNy-i épületrészben égett, döngölt földes rétegek következtek. Megállapítható, hogy az épület D-i felében voltak a téglaburkolatos helyiségek, melyek később nem, vagy csak alig égtek le, ugyanakkor az északi épületszárny döngölt földpadlójú volt és erősen leégett.